

L-Abbatî

Henry Holland

GHADA L-GHID IL-KBIR. Il-*brother* kien qalilhom biex wara nofsinhar jistriehu ghax illejla fis-sitta u nofs iridu jkunu digà lesti għall-funzjoni ta' filghaxija. Għalhekk James, ta'abbiati eżemplari li kien, kif wasal id-dar mill-knisja kiel, iñħasel bil-lest, hareg qmis ħafifa ghax taht is-suttana l-ġersi kien ixewku, poġġa l-qalziet il-ġdid bir-reqqa fuq dahar is-siġġu, il-kalzetti suwed, ibblakka ż-żarbun għal darba darbejn, imbagħad inxtehet fuq is-sodda wiċċu 'l fuq, jiċċassa lejn is-saqaf u jahseb sakemm isir il-hin.

Ommu kienet ghaddithielu l-ispellizza u qiegħda mdendla ma' l-ispalliera fl-intrata biex meta jkun hiereg jehodha b'kollo u ma jkemmixhiex. Kienu ġejjin xi qassisin minn barra biex jikkonċelebraw u x'aktarxi li ġej il-provinċjal ukoll. “Unur kbir għalina,” stqarr Fr. Mizzi u l-*brother* qallu li wara se jkun hemm ikla ta' l-okkażjoni u li l-abbatini mistednin ukoll.

Abbatini sitta spiċċaw jekk tghodd lin-Nemlu għax Peter Seychell hareg is-sena l-ohra. M'ghadux tifel żgħir qal u kien iddejjaq. L-ispellizza lu juža James tiegħu kienet u tiġi ftit kbira iżda l-isbah wahda. Hi biss bil-bizzilla rrakk mata mal-keffa, u qabel telaq Peter kien tah ukoll it-terha tas-satin li kien libes fl-investizzjoni ta' l-abbatini li marru l-Vatikan. Mhux suppost li johrog biha għalissa iżda Fr. Edwin, il-qassis favorit ta' James, qallu li m'hemm xejn hażin u, min jaf, forsi dalwaqt ikollu tiegħu. Dis-sena minn pajjiżu se jagħżlu wieħed minn tal-Kappuccini, kien jaflu James, tifel bil-ghaqal, iżda sena oħra jekk jibqa' sejjjer hekk għandu čans.

Mhux ghax ried jiftahar James iżda kulhadd kien jghid li hu l-ahjar abbat, u wara li telaq Peter Fr. Edwin lilu poġġa bhala prefett, allavolja Marco Saliba kien daħal xahrejn qablu u suppost hu hadha. Iżda Marco ma jaafx miskin. Anki ħuh iż-żgħir jghid li naqra bahnan u ġieli għamel xi waħda minn tiegħu. Il-Milied li ghadda fil-quddiesa ta'nofs il-lejl kien raqad bilwieqfa fuq l-artal u l-fjamma tat-torċa bdiex tħażżeq tħalli xaghru u mn'Alla induna l-*brother* u tfihielu b'subghajh. Tiskanta kif jaqbad ix-xagħar u x'riha jagħmel! Tghidx kemm dahqu n-nies u Marco lanqas biss induna x'ġara! James kien inkiser iżda u sar ahmar nar. Hass li kien waqqagħhom għac-ċajt u kien se jkeċċi u jghidlu biex ma jiġix aktar. Imbagħad hafirlu ghax, miskin, bahnan, u wara kolloks ma kellhomx daqshekk abbatini.

Ilbierah, il-Ġimgha l-Kbira, James kelli jqassamhom mod iehor minn Hamis ix-Xirkha billi Marco ma giex ghax kien ma jiflaħx. Minn banda kien ahjar. Hu reġa' għamel čensier, Johnnie Saliba u Wenzu akkolti u żammew is-salib meta n-nies telgħu biex ibusuh, ta' Jones bilqiegħda ghax bħall-bieraħ ma jistax jgħinna peress li Tqarbin biss ikun hemm, u lin-Nemlu tah navetta.

In-Nemlu "lavetta" jgħidilha imma "navetta" ġejja mill-kelma bit-Taljan "nave" li tfisser vapur, għalhekk "navetta" tfisser vapur żgħir, u vera hekk qisha, vapur żgħir, nofs qamar, bil-wiċċ jinfetah u jingħalaq. Hekk kien spjegħal Fr. Edwin u qallu li meta kien żgħir kien abbat wkoll u wara li sar qassis kien tela' jistudja sentejn Ruma u ġieli kien qaddes il-Vatikan. Dis-sena għażlu lil certu Philip Caruana minn tal-Kappuccini, kien jafu James, iżda sena oħra jekk jibqa' sejjer hekk għandu čans.

--

Il-Vatikan! Meta ġie lura Peter Seychell kien urihom ir-ritratti li kien ha mal-gwardji Svizzera. Kien fihom m'ogħla hawn! U kien qalihom li l-pjazza ta' San Pietru tesa' eluf u eluf ta' nies u li l-Bażilika tant hi kbira li tegħja timxiha minn tarf sa tarf, u ma' l-art hemm immarkat sa fejn jaslu l-katidrali ta' Londra, Parigi u r-Russja f'daqqa.

Ir-Russi ma jemmnux f'Alla ghax dawk komunisti u darba ta' l-Azzjoni wrewhom film fuq kemm jahqru lill-Insara u kemm mietu Ĝiżwiti fiċ-Ċina u fl-Amerika t'Isfel. Il-Ġiżwiti kullimkien marru, anki l-Ġappu. U darba James kien sema' li l-ordnijiet l-oħra u anki kien hemm xi papiet ma jafdawhomx u jgħiġi għalihom ghax makakki u kapaci jhaddmu rashom.

Anki r-Rumani kienu jahqruhom lill-Insara u meta jmur Ruma James żgur

li jmur jara l-Kolossew fejn kienu jitfghuhom ghal halq l-iljuni. U fejn qabel kienu jgħixu fil-katakombi taħt l-art issa hemm il-Vatikan li hu ċ-ċentru tal-Knisja Kattolika Appostolika Rumana, li hi wahda mill-ikbar religjonijiet (jekk mhux l-ikbar) u li qatt m'hi ser tispicċċa ghax kif Kristu qal lil Pietru u kif Fr. Mizzi dejjem itambar fil-priedka tal-Hadd, “Fuq din il-blata nibni l-knisja tiegħi u bwieb l-infern ma jagħlbuhix. Qatt u qatt!” Qatt u qatt! Tiskanta!

Li jiskanta wkoll James kien kif Fr. Mizzi ma jahmilhiex ir-riha ta’ l-inċens. Ilbierah qarras ftit wiċċu ghax in-Nemlu waddab naqra żejda fuq il-fahma qabel il-Barka u dahna kbira telghet dritt għal imnifsejh. James ma indunax u ma kienx it-tort tiegħu. Ir-riha ta’ għaraq li kienet toħrog minn taħt abtejn il-qassis kienet iddejqu żgur! Kellu lsienu daqs pala tal-bajtar u biex idħħaqhom lill-abbatini kien johorġu kollu u jmiss il-ponta ta’ mnieħru bih. In-nanna ta’ James u n-nisa xjuh l-ohra kollha kien jahilfu li kien qaddis. Bhall-bierah fil-qari tal-Passju jagħmel il-parti ta’ Anna u Kajfa u tal-Lhud li jgħajtu, “Sallbu! Sallbu!”

Fr. Edwin dejjem jagħmel il-parti ta’ Kristu. Kellu lehnu sod u rpużat u meta jaqra qatt ma jagħmel żbalji. Ghajnejh čari, blu, u xaghru isfar bħal tat-tfal Ingliżi li Gregorju l-Kbir meta rahom ilsiera sejhilhom “angli tas-sema” u kien bagħat lil Santu Wistin, mhux id-duttur iż-żdra l-iehor, biex jikkonvertihom. Din l-istorja James kien semagħha l-iskola mingħand is-ser tar-religion, iż-żdra Fr. Edwin qallu li dik leġġenda. Leġġenda tista’ tkun vera jew le iż-żdra aktarx mhijiex.

Bravu hafna Fr. Edwin u qassis modern. Kien ihobbu lil James u xi kultant biex jiċċajta kien iberfillu xaghru u jgħidlu, “Ara l-kardinali iż-żgħir!” ghax is-suttana ta’ l-abbatini tal-knisja tagħhom ħamra kienet u l-kardinali ahmar skur jilbsu. Fuq il-kardinali l-Papa biss hemm u taħthom jiġu l-arċisqof, imbagħad l-isqof, monsinjur, kanonku u fl-ahhar il-bqija tal-kleru kollu. “Gerarkija” jgħidulha, tarġa wara l-ohra, bħal sellum. Hekk kien spjegalu Fr. Edwin.

Min jaf x’ghad jilhaq Fr. Edwin? James għandu kien iqerr u miegħu biss kien fetah qalbu u qallu bix-xewqa kbira tiegħu li xi darba bħal Peter Seychell jitla’ l-Vatikan. Meta ma ntghażilx għas-safj li ġej, kienu għażlu lil Philip Caruana sena u nofs ikbar minnu, kien Fr. Edwin li qallu biex ma jaqtax qalbu u li jekk jibqa’ sejjer hekk għandu čans. Anzi kien wiegħdu wkoll li xi mkien fl-istudju tiegħu kellu ktieb tal-quddiesa bit-Taljan u la jsibu jsellifhulu u x’hiñ irid James, fejn ma jifhimx, seta’ jaqbad u jistaqsi mingħajr mistħija ta’ xejn.

Dan xahrejn ilu kien. Forsi ma ġiex f’idejh il-ktieb jew forsi nesa. Fr. Edwin imhabbat hafna: il-programmi fuq ir-radju, iż-żgħażaq, l-Università . . . Veru li fadal sa sena ohra iż-żdra Fr. Edwin jaf li hu kien l-ahjar abbatu u li jistħoqqlu ghallinqas għal darba sseħħi il-holma ta’ hajtu li jitla’ jservi l-Vatikan!

“Diġà wasalt James? Hadtu pjaċir l-ikla?”

Ma kellux aptit kliem u biex ma żommux gibbilha. “Iva, Ma. Ha nitla’ norqod, issa ghajjen u ghada rrid nghin tat-tmienja.”

“Kun imbierek, ibni.”

Tela’ jigri f’kamartu u sakkar il-bieb. Hareġ l-ispellizza li kien heba minn taht il-qmis, it-terha tas-satin għoqda mill-but, ghaffiġhom flimkien u tefagħhom gozz f’rokna fl-art. Tajjar iż-żarbun minn saqajh u ntefa’ bil-hwejjeg b’kollox fuq is-sodda b’rasu mghaddsa bejn l-imħadda u l-hajt. Kellu qalbu se tinqasam.

Mela għalhekk kien gie l-provinċjal ma’ żewġ qassisin ġodda! U għalhekk għamlu l-ikla u stidnuhom kollha lill-abbatini u kien hemm tal-familja tiegħu wkoll: missieru, ommu, oħtu ż-żgħira u oħtu s-soru. Kien jaf Fr. Mizzi u anki l-brother kien jaf u fejn is-soltu jgħidulu kollox din id-darba xejn!

Aħjar li ntefa’ ma’ l-oħrajn fuq il-mejda għalihom milli qaghad jgħin fil-kċina jnewwel il-hobż meta jispicċa u l-fliexken ta’ l-inbid wieħed wara l-ieħor. Kemm kien staha meta Fr. Edwin waqqfu kif kien għaddej bil-platti vojta minn warajh, ġibdu lejh u qal lil oħtu ż-żgħira, “Clarissa, hawn hu dak li dejjem issaqqsini għalih,” u kif rah mifxul qabad jidhaq u qallu li ma għandux għalfejn jinkiser tifel bħalu u “Mhux gustuż il-kardinal iż-żgħir!” kompla u hi titbissem u thares minn taht waqt li bdiet tlaqqat il-qiegħ tat-tazza bil-kuċċarina u ddawwarha f’halqha. Shabu minn faċċata bdew jagħmlulu l-mossi, jippuntaw lejh u jghaddu l-kummenti. F’daqqqa wahda rrealizza kemm qatt ma kien jaħmilhom u li kieku seta’ dak il-hin kien jiżbranahom.

“Int l-abbatli li sejjer il-Vatikan?” kienet staqsietu kif għolliet rasha b’ilsienha jdur ma’ xufftejha niedja bil-ġelat. Kellha qatra bajda fuq imneħirha u għal-mument stħajjilha ser tagħmel bħal Fr. Mizzi, toħroġ ħolienha u tilgħaqha. Hass bħal fawra tielgha għal rasu u ma jafx il-ghala qalbu bdiet thabbat sitta sitta. X’seta’ jgħidilha dak il-hin? Hekk suppost iżda wara l-ahbar tal-lejla? Dar lejn Fr. Edwin għall-ghajnejha iż-żgħix kien qiegħed jitkellem ras imb’ras mal-provinċjal. James ma kienx jaf li jpejjep u rah naqra stramb bis-sigarett idħahha bejn subgħajjh irqaq.

X’fettillu sejjer il-Brazil? Veru li għandhom bżonn il-missjunarji ghax ffar u injoranti msieken. Ġieli lanqas biċċa kappella ma jkollhom u l-quddiesa jaġħmluha f’għarix tat-tiben u ġieli qassis wieħed ikollu madwar erbghin elf ruh f’parrocċa wahda u biex iqarbinhom kollha jdum ġimġħat shah. Hekk kien qallu.

Imma ma setax jistenna sa sena ohra? Min se jghinu jekk ikun hemm eżami ta' preparazzjoni għal dawk li jridu jintgħażlu biex imorru l-Vatikan? Ghaliex mela meta ma ntgħażilx għas-sajf li ġej qallu biex jaqtax qalbu u li sena ohra għandu čans? U kif qatt ma qallu xejn? Kien ilu jaf żgur għax biex titlaq il-familja għal żmien twil, jekk mhux għal dejjem, u tmur f'post daqshekk 'il bogħod mhix haġa ta' mil-lum għal ghada.

Se jitlaq u se jħallihi wahdu, hekk, lampa stampa. Mank ghallinqas ftakar li jtih il-ktieb tal-quddiesa bit-Taljan! U James mingħalihi li kien l-ippreferut tiegħu, "il-kardinal iż-żgħir." Allura kien juri interess fih biex bhal speċi jkompli, ma jiksrx, bħalma jagħmel ma' kulhadd u qatt ma kien verament ... ihobbu.

James thawwad. Xi haġa bħal iddallmet ġo fi. L-affarijiet ma kinux kif kien jaħsbibhom hu. Hassu ttradut. Ma stennihiex minn Fr. Edwin li jikxef ma' xi hadd barrani, imbagħad ma' tifla, dwar dak li kien jafdalu, li tant tkellmu fuqu, ix-xewqa kbira li xi darba, sena ohra, jekk Alla jrid ....

Jiftakar li reġa' hares lejha u ried jgħid xi haġa iżda kif seta'? Mohhu kien geġwiġija wahda. Baxxa rasu, gemgem xi haġa minn taht l-ilsien, ha l-platti fil-kċina u bla kliem u bla sliem hareġ mill-bieb tas-sagristija u harab jiġri lejn id-dar.

"Ahjar ma mort xejn," newwah James waqt li kompla jghaddas rasu aktar 'l-isfel fl-imħadda. Minn hin għal iehor hass li kien se jinfaqa' jibki iżda żamm għax ma riedx lil ommu tisimghu .... Haqq id-dimonju, ahjar ma mar xejn! Ghada ma jersaqx lejn knisja, biex żgur ma jarahx! Kemm deher ferhan qisu sejjjer il-ġenna minnflok f'pajjiż mimli għaks. U kemm dam ġej biha l-provincjal biex jghid erba' kelmiet u jfahħru għas-sagħidha tħalli. Lahaq kesah l-ikel allavolja James lanqas biċċa hobż ma daq. Mhux bħall-ohrajn għax sa l-inqas farka laqqtu, Alla jbierek. Min jaf is-soru xammitx ir-riha ta' gharaq ta' Fr. Mizzi iferrgħalha tazza wara l-ohra mill-inbid li qal li hu stess kien għasar? Żewġ bastimenti bħal dawk, x'ma jagħsar! Mid-dehra għoġobha għax wiċċha skarnat kien u ma waqfitx minuta ttaqtaq. Tal-klawsura mhix żgur.

Haqq id-dimonju! Ahjar ma mar xejn. Ghada ma jmurx żgur. U la pitghada u lanqas pitpitgħada. Qatt u qatt! Bħal Peter Seychell jagħmel. U bħal ħu il-kbir li qatt ma jmur knisja. Hux mażun tghajru ommu u bħalu mażun isir! U jista' kulhadd u kollox imur jixxejjer .... Fr. Mizzi, il-brother u Fr. Edwin ukoll

.... Kollha makakki, sewwa jghidu .... Kulhadd, bil-knisja b'kollox .... Bil-Vatikan b'kollox.... Haqq id-dimonju! Haqq ... id-dimonji!

— —

“Int l-abbatli li sejjer il-Vatikan?”

Għajnejha ċari blu, u xagħarha isfar bħal tat-tfal Inglizi li meta rahom Gregorju l-Kbir sejhilhom “angli tas-sema”... u bħal jarmi fwieħha ta’ larinġ magħsur... . Kellha ġarsa, hekk, bħal tiġbdek ... xuufftejha ġhomor niedja jleqqu .... Haqq id-dimonju! Kien ġarab qisu xi tifel żgħir... . X’seta’ rrispondieha dak il-ħin? Anki issa jaħseb fuqha qalbu qiegħda terġa’ tħabbat sitta sitta .... U għandu bħal tferfir taħbi żaqqu qatt ma ġass hekk .... “Int l-abbatli li sejjer il-Vatikan?” Fr. Mizzi kien avżahom darba fuq dawk it-tfajliet żienja, bla mistħija ... id-dnub ... id-dnub taż-żina ... iż-żina x’iħni, Fr. Edwin?

Kemm kienet sabiħa! Haqq id-dimonji! Kemm hi sabiħa ... Clarissa! Clariss-a! Tgħid nerġa’ naraha? Min jafta’ x’ħin kienet tisma’ quddies? Haqq id-dimonju ... . Tgħid nerġa’ naraha? ....